

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/240795,Rafal-Dyrcz-Doktor-Twardy-Profesor-Julian-Aleksandrowicz-19081988.html>

20.04.2026, 12:26

Rafał Dyrcz: „Doktor Twardy”. Profesor Julian Aleksandrowicz (1908–1988)

Wybitny lekarz, działacz społeczny i naukowiec. We wrześniu 1939 r. zdołał zbiec z niewoli sowieckiej. Czynny uczestnik walki o wolną i niepodległą Polskę w szeregach Armii Krajowej. Świadek tragedii krakowskiego getta, który do ostatniej chwili starał się nieść pomoc swoim pacjentom.

[Archiwa IPN](#) [Konspiracja](#) [Okupacja niemiecka](#) [Polacy ratujący Żydów](#) [Polskie wojsko](#) [Służba zdrowia](#)

20.08

Staż oficerski w 12 pp. Stoi pierwszy od lewej plut. pchor. Julian Aleksandrowicz, siedzi w środku mjr Roman Wart, dowódca III Baonu 12 pp (ok. 1936). Fot. ze zbiorów IPN

W październiku 2024 r. w zasobie archiwalnym IPN znalazły się dokumenty związane z prof. Julianem Aleksandrowiczem, a także jedne z najcenniejszych materiałów dotyczących losów krakowskich Żydów w okresie II wojny światowej, jakie trafiły do nas w ramach projektu Archiwum Pełne Pamięci.

Na zachowanie w zasobie Instytutu Pamięci Narodowej kolekcji dokumentów związanych z losami jednego z najwybitniejszych polskich hematologów zgodę wyraziła prof. Beata Szymańska-Aleksandrowicz, synowa zmarłego w 1988 r. prof. Juliana Aleksandrowicza. Dokumenty te są również niezwykle ważne dla realizacji programu dokumentacyjnego „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką w latach 1939-1945” - straty.pl.

Lekarz, oficer rezerwy

Julian Aleksandrowicz urodził się 20 sierpnia 1908 r. w Krakowie, w rodzinie kupieckiej. Był synem Józefa i Marii z domu Schneid. W 1926 r. ukończył krakowskie VI Państwowe Gimnazjum im. Tadeusza Kościuszki (obecnie IV Liceum Ogólnokształcące w Krakowie), zaś w 1933 r. uzyskał dyplom Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1934 r. ukończył Studium Wychowania Fizycznego UJ i przewidziane dla lekarzy roczne przeszkolenie w Centrum Wyszakolenia Sanitarnego w Warszawie, a także obronił pracę doktorską dotyczącą badań bioptycznych szpiku kostnego.

Praktykę oficerską odbył w 3. Batalionie 12. Pułku Piechoty, zwanego pułkiem Ziemi Wadowickiej. 12 października 1937 r. otrzymał patent oficerski - został mianowany przez prezydenta podporucznikiem rezerwy w korpusie oficerów zdrowia ze starszeństwem od 1 stycznia 1937 r., z kolejnością 126. Od 1933 r. był wolontariuszem, a następnie asystentem w krakowskim szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

W 1935 r. Julian Aleksandrowicz zawarł związek małżeński z Marią Tislowitz, a w roku 1936 r. urodziło się ich jedyne dziecko - syn Jerzy Witold.

Kampania wrześniowa

W sierpniu 1939 r. ppor. Aleksandrowicz został zmobilizowany do służby wojskowej z przydziałem do 74. Górnośląskiego Pułku Piechoty w Lublińcu, w którym objął funkcję szefa batalionowego punktu opatrunkowego. W trakcie kampanii wrześniowej przebył z pułkiem cały szlak bojowy od rejonu Częstochowy po Łuck na Wołyniu, gdzie 17 września, po zdradzieckim ataku sowieckim na Polskę, dostał się do niewoli.

W wydanych po raz pierwszy w 1962 r. w Krakowie wspomnieniach nie mógł napisać wprost o tym, że nieomal cudem uniknął losu 59 oficerów 74 pp zamordowanych przez sowieców w Katyniu, Charkowie i Twerze:

„W południe zajechały radzieckie tankietki. Zarządzono zbiórkę oddziałów, które znalazły się na terenie koszar. Szeregowych zwolniono, a oficerom kazano się rejestrować. Ordynans mój, wzruszająco wierny strzelec Danek, zorganizował ucieczkę z obozu, przygotował cywilne ubranie i tak znalazłem się w tłumie uchodźców”.

Pod okupacją sowiecką i niemiecką

Po ucieczce z niewoli Julian Aleksandrowicz ukrywał się u rodziny we Lwowie, gdzie przez kilka tygodni pracował jako lekarz. W styczniu 1940 r. wraz z żoną, która wcześniej przedostała się z terenów zajętych przez III Rzeszę, przedarł się przez zieloną granicę do Krakowa, gdzie zaangażował się w działalność konspiracyjną.

Zaopatrzone w dokumenty legalizujące jego pobyt w Generalnym Gubernatorstwie, już w lutym 1940 r. powrócił do wykonywania zawodu lekarza. Po latach wspominał:

„Z każdym dniem jest coraz ciężej. Przytłacza nas zmora beznadziejności. Alianci będą dopiero gotowi do akcji za trzy lata, w międzyczasie... Jedyne praca i niesienie ulgi ludziom bardziej nieszczęśliwym niż my, bo chorym, pozwalały utrzymać jako tako psychiczną równowagę”.

Terror i prześladowania ludności żydowskiej przez okupantów niemieckich narastały z dnia na dzień, a 3 marca 1941 r. zaowocowały utworzeniem w Krakowie tzw. żydowskiej dzielnicy mieszkaniowej, czyli getta w dzielnicy Podgórze.

[Czytaj artykuł Rafała Dyrca „Doktor Twardy”. Profesor Julian Aleksandrowicz \(1908-1988\) na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Archiwum IPN, Konspiracja, Okupacja niemiecka, Polacy ratujący Żydów pod okupacją niemiecką, Polskie wojsko

Artykuł